

5-a jaro - n° 10

"MEDEDEELINGE"

Septembro 1944

LA PSIKOLOGIO DE LA MURDO (3-a daŭrigo)

Par. 3.- Tria etapo : la krizo.-

La forigo estas decidita, necesas preni sur sin la konsekvencojn de la akcepto.

"Mi do forigos lin". Tiam necesas persone akcepti la degradigon al la ago, ĝian riskon kaj ĝian honton. La uzo de ekvivalentoj, la fatalismo (la submetiĝo al la okazaĵoj) aperas kaj akuta morala kaj fizika stato firas la subjekton. Lia sentemo estas ekstreme ekscitata, lia emocieble elekvilibra, lia juĝkapable obsedata de la kriza kaj lukta stato kaj momente delira. La eksplodo minacas: ĝi povas ankoraŭ esti malhelpata sed detalo provokos ĝin.

La krimulo sentas ke li agos; la plej eta stultajo de la viktimo la ironio de amikoj maksimume influas lin. En sia morala agonio li tamen volas akordi kun si kaj tiel pravivi sian konduton: li ekzemple ŝveligos la familiajn incidentojn, en kvieta tempo eĉ ne rimarkatajn, tiel ke eĉ nura penso, tute flanka, sed nesingarde espralata, povas ekigi la agadon.

Ci-loke oni komprenas la grandan, kvankam nerektan efikon de la temperamento, de la nervopatio (6), de ĉiuspeca malekvilibro, de la eĉ tre mildaj formoj de interpreto kaj persekuto (7). Se specife patologia ago forestas, la tuta aktiveco tamen apogas sur reagoj kaj teniĝoj kies patologia eĉo kaj ĝia eventuala grado ne estas precize takseblaj. Tial la ago estas komprenenda ne en si mem, sed en la personeco de la kulpulo, studata en diversaj - ne deliktaj - manifestoj de lia ekzisto.

Baldan ni ekzamenos almenaŭ unu kazon de murdo, sed ni ripetos ke, same kiel la konvertiĝo, la genezo de la murdo povas halti en unu el la tri periodoj. La kriza ideo, en la honesta homo (en vi kaj mi, kara leganto!) devenas dum la konsento senefika: tuj li taksas kaj repuŝas ĝin. Pro la malhelpoj, la prokrasto, la hezitoj, malapero de ĝiaj motivoj la krimo povas aborti en la dua stadio. Fine, ĝi povas halti dum la krizo tial ke la malnova memo reakiris sian ekvilibron. Eĉ pli, post la decido, la ago povas fiaski aŭ esti maltage plenumata pro inhibicioj de la malnova memo (io grava por la antaŭmedito, vidu poste VI).

En tiu studo, du elementoj okupu nian atenton: la reziston de la memo en la fero aŭ eĉ en la akcepto de la krimo kaj la reagojn de la personeco. Ju pli individuo stabiligis en moralaj praktikoj, kiuj malprobas tian agon, des pli li bezonos tempon por adaptiĝi al la degradigo: tiu tempo estas tre longa por reala morala personeco, neglektinda por individuo sen tia personeco. Homo, neze honesta (kaj la plej honesta krimulo certe situas sub la mezlinio?) nur regrese iras al ago tiel senhonoriga kiel krimo. Oni devas retrovi, vidu kaj pristudi tiujn regresajn paŝojn. Homo malmorala, ne socia, iros tre rapide, tuj akceptante la faron, negravan por li. Sed alban ne agos same: kaj, por pliriĉigi nian koncepton pri tiuj agoj, ni esploros en par. 4.- la krimonaskajn cirkonstancojn.

(6) n° 2343 el la Esperanta teknika medicina vortaro de Dro Briquet eld. Internacia Revuo, Bruselo, 1932.

(7) Tiuj vortoj apartenas al la teknika vortaro de la psikiatrio. En la deliro (waan, waanzin of delirium), perturbiĝo de la juĝkapableco, eblas ke la subjekto deliras pri vere okazintaj faktoj, kies interpreto kontrastas la realon kaj jen la delira interpreto (waaninterpretatie of verklaringswaan). Tiu malisamo ĉi tiu havas la formon de persekuto: la subjekto opiniis sin malutila de la ĉirkaŭaĵo, li ĝenerale ne restas pasiva, protestas, ĉar li estas viktimo, kaj uzas tiucele diversajn kaj

multajn esprimmanierojn (vervolggingedachten).
(Vidu Dr. P. D'Hollander, Handboek der Psychiatrie, W.V. Brno, Turnhout,
1942, blz. 57 en vgl.)

(daŭrigota - verkis K.M.)

POR SCITOLIBILOJ. GANGSTER-BANDITISMO EN USONO KAJ ĜIA BATALO KONTRAŬ
LA G-MEN-POLICANARO. (1-a daŭrigo)

Tre influhava kaŭzo ankaŭ estis la tiutempa Usona fisituaĉo kaj precipe la malbona edukado de la gejunuloj. Usono iĝis la granda lando de la industrio. Ĉie urbegoj - oni nomis ilin fungurbegoj - ekestis. En kelkaj dekjaroj miloj da fabrikoj estis konstruitaj. Sed la situacio en tiuj industri-urboj estis tre malbona; unuflanke la grandaj milionuloj kiuj posedis grandegajn fabrikojn, kiel Swift, Libby, Armour, tri grandaj sinjoroj el Chicago tuj, por tial diri, havis en sia mano la tutan industrian de la urbego, speciale "The pecking industry" (enmeto de legonoj, fruktoj, viando k.a.) kaj "The stockyards" (la porkokutigejoj). Tiuj milionuloj loĝis en grandegaj "skyskrapers" (nubskrapuloj), kie regis brilega lukso. Ili ankaŭ posedis grandegajn terenojn kaj oni nomis ilin la "magnatoj". Ne nur en Chicago sed ankaŭ en aliaj Usonajj industriurboj kiel New-York, Pittsburg, San Francisco, New-Orleans k.a., tiu situacio ekzistis. Aliflanke la milionoj da lazzeruloj, kiujn la grandaj ego ekspluatis. Ili vivis en tre malbonaj cirkonstancoj. Kvankam ili multege devis labori, ili preskaŭ nenion gajnis. Tio do ne miregu vin ke ili, ofte strikis, ĉar ili estis malkontentaj kaj jaluzaj je la grandaj kiuj posedis ĉion. Do tre tendita situacio.

La infanojn oni neglektis, kaj tio estis komprenebla: ekz. la gepatroj devis labori en la fabriko, la infanoj restis solaj - kaj se oni scias ke la tiamaj laboristoj vivis en strataĉoj en industrikvartaloj, ofte kun multaj familioj en unu domo - oni komprenis ke tia loko ne taŭgis por la infan-dukado - tiuj infanoj serĉis kamaradojn, formis bandojn, sin amuzis laŭ sia maniero, ili povis vivi laŭ siaj instinktoj ĉar neniu estis por ilin kontroli.

Infano ja ne estas plenkreskulo kaj ne scias ĉu tio kion ĝi faras, estas bona aŭ malbona. Estas la tasko de la edukado tion montri al ĝi. Se oni ne donas edukon al infano, tio-ĉi nen serĉas ĝin sed plejmulte sur malbona vojo. Multaj el tiuj infanoj iĝis banditoj, finomoj - ne ili solaj estis kaŭzo, sed ofte la finorulo de la industria mondo, kie oni nur konas nur unu aferon: la mono.

Karaj gelegantoj, ni nur donis en grandaj linioj kelkajn gravajn kaŭzojn de la gangster-misfaroj en Usono; ekzistis ankerat multaj aliaj, kiujn ni ne volas pritrakti ĉar ja nia artikolo nur estu resumo.

Antaŭ ol fini tiu-ĉi unuan ĉapitron ni volas ion sciigi el la prikrimla teorio de la konata Italiana antropologo Lombroso. Tiu klerulo - oni certe jam renkontis lian nomon en la tre interesa revuartikolo "Psikologio de la murdo" de nia kara samideano K.M. - asertas ke la "gangsters" estas homoj tie korpe kaj menso sanaj kiel ni mem estas. Estas eĉ ekcepto kiam oni trovas inter ili banditoj, kiuj estis konsciaj de iliaj faroj. En kio konsistas nun la diferenco inter morala homo kaj krimulo? Ĉiu homo havas en si bonajn kaj malbonajn emojn. Morala homo sukcesas tiujn malbonajn emojn kiel malanon, venĝemon, dezaron, maldiligentcon, malhumilecon. Krimulo kontraŭe lasas liberan vojon al tiuj emoj, ĉar aŭ li ne havas sufiĉe da energio aŭ li vivas en malmorala medio, kiu malebligas la evoluen de la malbonaj emoj. Tiel li ne havas moralan sencon, kompation kaj, direktita per siaj emoj al krimo, li agas senpense, plejmulte serpente. Vi do vidas, ke ĉiu homo - estas nur tre malmultaj ekceptoj - havas en siaj lanoj sian destinton. Ĝi komplete dependas al la man ĉu li iĝos morala aŭ malmorala estulo. Antisocia homo ne paskiĝas en unu tago, li evoluis al krimulo aŭ per la medio, en kiu li vivas, aŭ per interrilato kun aliaj homoj - la aserto, ke "la malliberejo estas la plej granda lernejo de la krimo" estas tute vera.

Rilataru, karaj gelegantoj, ke tio, kion ni diris pri la plej gravaj kaŭzoj de la gangster-banditismo ekzistis nur rilatas al la finigo de la XIX-a kaj la komenco de la XX-a jarcento. Post 1930 la fisituaĉo plimalgrandiĝis kaj en la nuna tempo, speciale per la laboro de John Edgar Hoover, policestro de la G-Men-policanaro, ĝi preskaŭ tute malaperis.

2.- La sistemoj de la "gangsters" kaj aliaj laboristodoj.

La grandan ekston de la gangster-bandoj dum la trinkaĵkontrabandista periodo, ni jam en la antaŭa ĉapitro sufiĉe praparolis. Ni rigardu de al tio, kio okazis post tiu periodo.

Kiam la trinkaĵfabrikado publikigis, la "gangsters" bezonis novan laborteronon. La novaj sistemoj ekstis. Inter ili la "Racketing", kiu estis por la banditoj nova kazo kokino kun oraj ovoĵoj. Kiel la ŝtato impostas siajn subulojn, la "gangsters" komencis imposti la komercistojn. La unuaj viktinoj estis la legovendistoj. Kiam frumatene tiuj-ĉi iris al la vendoplaco, la "gangsters" ilin haltigis, kontrolis iliajn varojn kaj demandis al ili certan imposton lau la varenhavo.

Se la viktinoj pagis tion, la "gangsters" promesis ŝirmi ilin kontraŭ aliaj bandoj, kiuj ankau povus fari la saman. Se ili rifuzis, la banditoj detruis iliajn varojn kaj plejofte eĉ mortigis la viktinojn. Tiu sistemo montrigis tre fruktodona, kaj plivastigis ankau en aliaj sektoroj, ĝis fine ĉiuj vendejoj, butikoj, magazenoj, kiuj ion estis profitaj, devis pagi nonate siajn impostojn.

Kaj la polico? Tiu-ĉi faris kion ĝi povis por kontraŭbatali la "racketing". Sed ankoraŭ tre multe da ĝiaj unuoj estis koruptitaj kaj au ne posedis efikajn batalarmadojn. La leĝo de la plej forta ankoraŭ tiutempa regis. Modernegaj mitrajloj, bomboj kaj aliaj armiloj estris. Nur post aranĝo de la speciala poligrupo de G-Men, la "racketing" rapide perdis sian valoron, ĝis fine ĝi estis komplete ekstermita.

Italujo estis la lando, kie la bandoj multumbe ekzistis. Kiam la Italianoj enmigris Usonon, ili alportis tiun socian peston. Ankau la "racketing" estis ĉi tie ĉi nova sub sole. Tiu "racketing"-sistemon oni jam pli frue vidis en la baratoj de la "Santa Lucia"-kvartalo en la Italiano urbo Napoli sub nomo de "Canorra". La Kanoristoj estis banditoj, kiuj demandis al preterpasantaj kočeroj certan monsumon.

(daŭrigota)

(verkis por la revuo: Martens Roger)

888283828383828383

LA GRUPO VIVADO.

Periodo de la 20-a de julio ĝis la 31-a de aŭgusto 1944.

La jarduoj laboristaroj allogis sufiĉe grandan nombron da gencembroj. Klako de eraraj frazoj, subbenigno de la sekretario Roger Iserentant kaj kruovortentigo de la vicprezidanto Alfons Worro estis interesaj kaj agrable okupis la gencembrojn. Sed la apogeoj de tiu-ĉi periodo estis tre interesaj paroladoj: unue de la vicprezidanto Alfons Worro pri "La prapatroj" (3.8.44) en kiu li eksplikis kaj montris kiel sukcese fari genealogian tabelon - li lau faris la sian - ; due de la ludvidanto Roger Martens pri "Greka Mitologio" (17.8.44), en kiu li praparolis la ĉefajn grekajn diojn kaj mitojn pri heroojn: trie de la prezidanto Fernand Roose pri "Greka Filozofio" (en du fojoj 24.8.44 kaj 31.8.44), en kiu li detale kaj klare parolis pri la ĉefaj grekaj filozofoj, aliaj sistemoj kaj skoloj. Tiu paroladoj allogis multajn gencembrojn kaj ni estas certa ke tio estas granda instigilo al la paroladistoj daŭrigi siajn paroladojn.

La prezidanto antaŭ disdonis la premiojn de la konkurso. Tiu ekzamenoj estis granda sukceso. Ludvidanto Roger Martens okupis la unuan lokon kun 183 punktoj. Sekvas Callewaert Carlos 105 p., André Claeys 68 p., Callewaert Jacqueline 66 p., Marie-Thérèse Roose 61 p., Marie-Louise Senave 60 p., Mille Stalpaert 60 p., k.t.p.

Sangrupano Martens Roger ankau aranĝis kurson de simple Bridge. La estas tre munta ke li ne estis "Vox clamantis en deserto" (ni ja antaŭ jaro vidis ke tiu aspekta kurso malsukcesis, kaze de ne intereso ĉe la gencembroj, kiam la sekretario Iserentant R. volis instrui la interesegan ŝakludadon al la gencembroj); feliĉe kelkaj gencembroj sin interesis al tiu kurso kaj la prizorganto esperas ke ili bone sin amuzu per tiu ludo. Tiu kiuj volas havi pliajn detalojn pri tio tertludo nur tion demandu al ni; ni bonevole respon- dos al ili.

Pri la raportoj oni povas esti tre kontenta. Ili estis redaktitaj en bona stilo kaj oni pere de ili povas ankau konstati la progreson de la gencembroj sur esperantlingva tereno. La gefratoj Jacqueline kaj Carlos Callewaert meritigas pluneton.